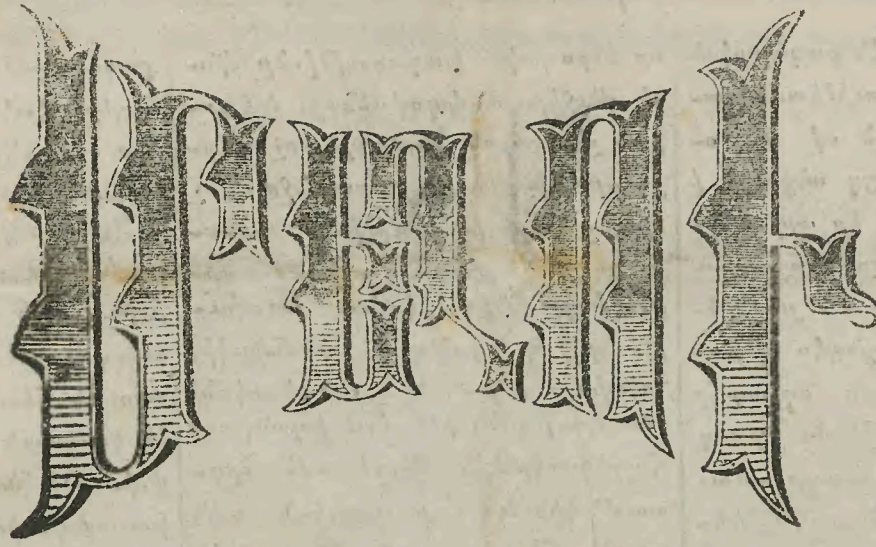

Հրատարակվում է ամեն օր բացի կրկնշաբթի և տոն օրերից:
Տարեկան գինն է 10 ռուբլի:
Առանձին համարներով իւրաքանչիւրը 5 կոպ.

Խմբագրատեղը բաց է ամեն օր-բացի կիրակի և տոն օրերից
առաւօտուն 10—2 ժամը կէսօրից յետ:

Օտարադպրացիք դիմում են ուղղակի խմբագրութեան հետե-
ւեալ հասցեով. Dr. ped. iasemsi «Meis Adactomus», es Tsch-
sacs, kaim Rédaction de «Meghou Hahastani» à Tiflis
(Caucase).

Խմբագրութեան ուղղած թէ՛ յօդուածները և թէ՛ նամակներ-
պէտք է պարզ գրուած լինին գրողի ստորագրութեամբ և հաս-
ցեով: Խմբագրութիւնը կարող է փոփոխել, ուղղել և կրճատել յօ-
դուածները: Խմբագրութիւնը իւր վերայ չէ առնում յետ ուղար-
կել յօդուածները և պահում է երկու ամիս մինչև պահանջը:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են ամեն մի բառին
1 1/2 կոպէկ:

Յայտարարութիւնները ընդունվում են խմբագրատանը և պ. Զա-
վերդեանի պալիկոնում:

Յայտարարութիւնները ընդունվում են հայերէն և օտար լեզուներով:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՔՍԱՆԵՒ ԶՈՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

„ՄԵՂՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ“

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ և ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԱՄԵՆՈՐԵԱՅ, ԼՐԱԳԻՐԸ
1882 թ.

Կրնաւ տարակի խոյն դիրքով և ուղղութեամբ:

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ: Առաջնորդող յօդուածները, Ազ-
գային, քաղաքական, հեռագիրներ, և անասիրական, ծէ-
լի է տուն, Մանր լուրեր, Խառն լուրեր, Պատասխան իր
խմբագրութեան և Յայտարարութիւններ:

Տարեկան բաժանորդագինն է 10 ռուբլի: Ստորագրվել կարելի է խմ-
բագրատանը, հեռագրական կայարանի մօտ Ս. Վարդանիսի տանը: Փոստայի
և տուն հասցեն ՍԱԽԲԸ Խմբագրութեան վերայ է:

Ծանօթ: Երկրայ թուականին «ՄԵՂՈՒ» հրատարակեցաւ չարաքը վեց
անգամ, օգնութեամբ «Հաւատարմական (Երկրայ)» որ այս տարի բաւական
նշանաւոր դիֆիքիտ ունեցաւ: Առաջիկայ տարին «ՄԵՂՈՒ» վեց թէ աւելի պա-
կաս կամ աւելի շատ անգամ հրատարակվելը կախումն կ'ունենայ ստորագրողների
թուից:

ԲՈՎԱՆԻԱԿՈՒԹԻՒՆ.
«Մեղուի» քսան և հինգերորդ տարին.—
Հանգստարանի նորոգման նպատակով
Քաղաքական.— Բաղադրական տե-
սութիւն.— Բաղադրական լուրեր:
Մեղուի հեռագիրները:
Մանր լուրեր:
Յայտարարութիւններ:
Բանասիրական.— Թղթակցութիւն
Կ. Պոլսից:

ԹԻՖԼԻՍ, 30 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 1881 թ.

Ահա «Մեղուն» կնքում է

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ
20 դեկտեմբերի.
(Թղթակցութիւն «Մեղու» Հայաստանի լրագրի)

Եւրոպայի արժեքները պատուիրակաց
դաշնագրին ստորագրութեամբ, Բ. Գու-
ւը իւր ունեցած ծանր մտաւարկու-
թեանց ի միոյն ևս ազատեցաւ և սու-
թանը այս առթիւ օսմ. գլխաւոր բա-
նակցող պաշտօնէից Ասիմ և Սերվէր
փաշաներու Օսմանիէի առաջին
չափանը ընծայեց. Պ. Պուլը յանուն
Եւրոպայի արժեքները և պ. Յոսեփը
յանուն Ղալաթիոյ սեղանաւորաց, գը-
նացին վեց անուղղակի արող պաշտո-
նատեղին և այսուհետեւ իրենց իշխանու-
թեանը ենթարկեալ վարչութիւնը պաշ-
տօնապէս ստանձնած լինելին իմացու-
ցին. «այս արարողութեան վրայ» պ.
Պուլը մեկնեցաւ մայրաքաղաքէս, երկու
Պուլը մեկնեցաւ Ֆուսանայի արժե-
քները պատուիրակ պ. Վալիքի և
հետզհետէ միանան ալ, այժմ կը մնայ
Եւրոպական տուգանայ խնդիրը, որոյ ընդ
փոթ կարգադրութեան համար թէ՛
մեծապէս կ'աշխատեն պ. պ. գը-Նովի-

իւր քսան և չորրորդ տարին և
իւր քսաներորդ տարեդար-
ձը մեր խմբագրութեամբ: Այս-
տեղ մենք ո'չ միտք և ո'չ էլ
կարիք ունինք նորա արած
ծառայութիւնները հայ հա-
սարակութեանց յիշել և ո'չ
էլ ընկալման գրել, որից
փախչելը «Մեղուի» սովորու-
թիւնն է եղել, նոյնն և այ-

քօֆ և Թօրնէս, բայց յարգ վերջնական
կարգադրութեան մը յանգած չեն: Ե-
րկուստեան խնդիրը որ բաւական ժա-
մանակէ ի վեր վերջացած էր, վերջերս
հոս հասած տեղեկութեանց համեմատ
դարձեալ փոքրիկ կայծեր սկսել է արձա-
կել. Սուտանի մէջ ծագած նոր խռովու-
թիւնը վերստին կառավարութեան ու-
շաղթութիւնը սկսած է գրաւել. Յասնա-
տայի կառավարիչը և իւր 350 զինուոր-
ները՝ 1500 զօրական իւր հրամանին
ներքեւ ունեցող խաբեայ մարզարէն մը
սպաննուեւ են, քաղաքը մասամբ աւա-
րի առնուեւ է և սարսափը տիրել է բը-
նակցաց վրայ. այս չարագործները Սու-
էնի կառավարիչը և իւր օգնականը հա-
րուածելով, բանտեր են և քաղաքացւոց
մէկ մասին օգնութեամբ կառավարու-
թեան ապարանքին՝ դուռը ևս փակելով
օտար հիւպատոսաց արգելք են մուտքը.
կառավարութիւնը թէ՛ն փութացիւր է
Վահիդէն անմիջապէս նոր զօրք օգնու-
թեան դրկել, բայց ընակիչը և զօրա-
կանը մեծ հակակրօթիւն միմեանց յոյց
կուտան և դատական յանձնախումբ մը
կազմված է դռնփակ քննութիւն մը կա-
տարելու համար: Կարծիք կայ որ եթէ
ծագած չփոթութիւնը չը մեծնայ և զին-

ժըմ պիտի պահպանէ. Թող-
նելով ընթերցողներին այդ
հնազաւորութիւնը: Ով հայ լը-
րագրի խմբագրութիւն արել է,
նա կարող է հասկանալ, թէ
ինչ աշխատանք պէտք է քա-
շած լինին նորա, որոնք մի
լրագրի քսան տարի գոյու-
թիւն են տուած:

Յայտնի է ընթերցողներին,
որ այս տարի «Մեղուն» չա-
բաթը վեց անգամ հրատա-
րակեցաւ. այդ մի ընկերու-
թեան չորհրդէն, որ կարեւոր
համարեց նրան ամենօրեայ
թերթ անել, համակնաւորով ա-
մենօրեայ «Մեղուի» նշանա-
կութիւնն հայ հասարակու-
թեանց համար, իսկ խմբագ-
րութիւնն էլ ցոյց տուեց, որ
ունի բարոյական ոյժ ամեն
օր ո'չ թէ մի թերթ, այլ և
երկու հրատարակելու, եթէ
միայն նիւթական միջոցները
ներեն:

Ընկերութիւնը բաւական

տուժեց այս տարի, յուսալով,
որ երկրորդ տարին հայ հա-
սարակութիւնները իրանք կը
մատակարարեն նիւթական մի-
ջոց. ուստի և խմբագրու-
թիւնն կը յուսայ, որ ընկե-
րութեան ակնկալութիւնը հայ
հասարակութիւններից կ'իրա-
գործվի և «Մեղուն» իւր ըն-
թացքը կը շարունակէ: Հա-
կառակ դէպքում, ինչպէս ե-
րեւում է, ընկերութիւնը (կա-
րող է և չէ ցանկանում, թէ
ցանկանում է, միայն անկա-
րող է—այդ մեզ չէ վերաբե-
րում) պիտի դժուարանայ այս
տարի ևս տուժելու. ուստի
և՛ հասարակութեանց մաս-
նակցութեան չափից կախված
պիտի լինի «Մեղուի» վիճա-
կը: Ընկերութիւնից աւելին
պահանջելու իրաւունք չ'ու-
նին հասարակութիւնները, սյլ
իրանք ունին պարտականու-
թիւն, տեսնելով «Մեղուի»
կարեւորութիւնն. իսկ խմբագ-
րութիւնն աւելի ուժով պատ-

րաստ է շարունակելու իւր
ծառայութիւնն, եթէ հասա-
րակութիւնները նիւթապէս օգ-
նելու պարտականութիւն յան-
ձն կ'առնուն: Բարոյապէս
զոհելու պատրաստ է խմբագ-
րութիւնս, իսկ նիւթապէս ան-
կարող: — «Մեղուն» մանրամա-
սըն հաշիւը մի այլ անգամ
կը տանք:

Հասարակութեան բարեպաշտու-
թեան նշաններից մէկն էլ է հանգըս-
տարանների բարեկարգ վիճակը: Յի-
րախ մի՞թէ այս աշխարհում կա-
րող է աւելի յարկել և սիրելի տեղ
լինել հասարակութեան համար,
քան նորա սիրելեաց հանգստարանն,
որ նորա անդամներից ամեն մէկը ա-
միսաւոր ունի իւր սրտին սիրելի ա-
ռարկայի նշանը և որի յիշատա-
կըն նա իւր բոլոր կենդանութեան
ժամանակ անմոռաց է պահում, զէթ
ամեն մեռելոցին պցնելով նորա
գերեզմանին և մի քանի կաթիլ
արտասուք նորա վերայ թափելով:
Այս զգացմունքն է, որ մարդոց ըս-
տիպում է ամեն տեղ հանգստարան-

փակելու և միեւնոյն ժամանակ եւրոպա-
կան մեծ տեղութեանց թղթատունները
բաց ձգելու և այս պատճառով յայտնի
թշնամական ոգի մը սնուցանելու պաշ-
տօնէութեան ամենէն բարձր շրջանակաց
մէջն սկսեալ մինչև ամենէն ստորինը.
մէկ կողմանէ յունական տպարանները
կը փակուին, յոյն գրաւաճառանոցները
հանրային կրթութեան նախարարութեան
կողմանէ խուզարկութեան կ'ենթարկվին,
յոյն մանրավաճառները առանց քաղա-
քապետութեան արտօնագրի՝ առուծախէ
կ'արգելուին և վերջապէս հանրային
կրթութեան բարձրագոյն պաշտօնեայ
Արիսթօքլէս Էֆէնտի պաշտօնանկ լինե-
լով կը բանտարկուի և վերստին կ'ար-
ձակվի, և 70 կողմ հրատարակութիւնը
կ'արգելուին ծախուելէ: Ասոր փոխարէն
Էֆէնտի մանր շաքիքաթ Սէլանիկէն առ-
կնքն ուղղեալ նամակ մը կը հրատարա-
կէ, յորում Էֆէնտիներէ մէջ յեղափո-
խական մեծ մասնախմբի մը յայտնու-
թիւնը կ'իմացնէ, որ Յունաստանէն
20,000 հրացան բերել տալով՝ գտա-
ւին քրիստոնեայ և մեծաւ մասամբ յոյն
բնակցաց բաժներ է, նարատակ ունենա-
լով յանկարծ Սէլանիկի վրայ յարձակել
և զայն գրաւել զինուորական զօրու-

թեամբ: Այժմ այդ մասնախմբին պարա-
զելութեանը իբրեւ թէ ձերբակալուած լի-
նելով՝ զինուորական առեւտնի մը յանձ-
նուեւ են և ցրուած զէնքերն ալ փու-
թով հաւաքուեւ են: Չը գիտնէք թէ սոյն
իրողութիւնը որքան ստոյգ է, սակայն
տարակնոյ չը կայ որ Գուււը հնչեական
հակակրօթիւնը իւր պատճառով ան-
ընդհատ գրգռուած տեսնելով, այդ գա-
ւառաց մէջ յապագային միծմած զը-
մուտարթեանց պիտի հանդիպի և այս
օրերս լուր տարածուած է, որ Աթէնքի
կառավարութիւնը ծանուցել է կամ քիչ
օրէն պաշտօնապէս պիտի ծրուցանէ
եղեր, թէ հնչեական թղթատանց փա-
կումը իրաւունք պիտի տայ իրեն՝ Յու-
նաստանի թողեալ գաւառաց օսմանեան
ընդհանուր պարտուց իրենց ընկած բա-
միւրը բնաւ չ'ընդունել և այս խնդրոյն
նկատմամբ ի մտոյ ձեռնարկուելիք բա-
նակցութեանց բնաւ մասնակից չ'ըլլալ:
Յունական այս վերջին սպառնալիքը
Սայիտ-Փաշայի նախարարութիւնը բա-
ւական զբաղեցուցած կ'երևի, որ մինչ-
դեռ կը կարծէր վերջին հարուածը տու-
ած լինել, այժմ վերջին հարուածը ըն-
դունած լինելը՝ շատ անուպատ դիրք
մը կ'ընծայէ իրեն՝ եւրոպական զեւա-

ները յարգել և նրանց բարեկարգ վիճակի մէջ պահել: Մի՞թէ Թիֆլիզը պէտք է այդ կողմանէ բացառու լինէր կազմէ, որ տեղիս հայ հասարակութիւնն ամեն օր տեսնում է յօշիւ-վանքի գերեզմանատան անմիջիկապ վիճակն և հոգացողութիւն չէ անում նրան մաքուր և ապահով պահելու: Այս բնաւ վայել չէ Թիֆլիզի հայ հասարակութեան բարեպաշտութեան: Կը յուսանք, որ Թիֆլիզի հայ հասարակութիւնն իւր յարգանքը ցոյց կը տայ գէպի իւր հանգուցելոց տեղը, տալով միջոց ներկայ հոգաբարձութեան թէ՛ յօշիւ-վանքի հանգստարանի պարիսպը նորոգելու և թէ՛ նրան ի ներքուստ մաքուր և վայելուչ կերպով պահպանելու:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Եւրօպայում պարամէնները փակուել են, ուրեմն և օրէնսդրական կեանքը ժամանակաւորապէս հանգչում է, աւելի կազդուրուած յոյժութիւն իւր պարապմունքները սկսելու համար առաջիկայ տարւան պարամէնական նիստերում:

Տարին վերջանում է ամեն տեղ գրեթէ խաղաղութեամբ, ոչ մէկ տեղ պատերազմ կամ մի նշանաւոր խռովութիւն չը կայ: Ով որ այս անցնող տարւոյ համար պատերազմ կամ որը աւելի ահարկուն է, եւրօպական մեծ պետութիւնների մէջ պատերազմ էր գուշակել նա իւր մարգարէութեան մէջ ուրեմն չարաչար սխալուել է: Ընդհակառակն այս տարին առատ էր թագաւորների, կայսրների, առաջնակարգ պաշտօնեաների բարեկամական տեսակցութիւններով, այցելութիւններով և ամենից գլխաւոր յատկաւ: Դոյն տուող քաղաքական դրութեանը դաշնակցութեան խօսքերն էին: Գերմանական և աւստրիական կայսրները տեսակցութիւնը որը քանի

տարի է որ կրկնուեալ, քաղաքական աշխարհում դաշնակցութեամբ բացառուեցաւ, և նայած ով որ օգուտ էր սպասում այդ անցից՝ ի հարկէ շնորհաւորում էր այդ անցիցը, ով որ նրանից՝ վնաս էր սպասում, երկիւղ էր կրում՝ յարձակութիւն էր նրա դէմ: Նոյնպէս վերաբերեց և քաղաքական աշխարհը դանդիգեան տեսակցութեան, որովհետև Ռուսիայի երկուստեք կայսրը առաջին անգամ իւր երկրի սահմաններէն դուրս գալով այցելեց պարսական Գանցիգ քաղաքի ծովափը: Գերմանական Ալլհայմ կայսրին:

Դրանից յետոյ խաղաղութեան զաւորը այցելեց Ալեքսանդրով աւստրիական կայսրական ընտանիքին իւր արքայական կնոջ և իւր առաջին պաշտօնեաների հետ: Եւ այս անգամ առիթ տուեց մամուլին աւելի մանրամասնօրէն զբաղուելու դաշնակցութեան խնդրով, մասնաւորապէս որ մինչև վերջերս երկու միմեանց ոտիս համարուած պետութեան զուլխները միմեանց գրկելով մօտենում էին անկից՝ բարեկամական յարաբերութիւններ միմեանց մէջ հաստատուելու նպատակով:

Բացի այդ վերը յիշած յոյժների անցքերից շատ նշանաւոր պետական մարդիկ միմեանց հետ տեսնուեցան, և բարձր Հոյսէլէյի մեռնելուց յետոյ նշանակուեցաւ աւստրիական արտաքին գործերի համար պաշտօնեայ կոմս Կալֆուրկին: Եւ սա, որը ուղղակի յետ կանչուեցաւ Պետերբուրգից, որտեղ նա իբրեւ գեղապետ պետ Աւստրիայի կայսրին էր ներկայացնում, աւելի յարմար դնուեցաւ այդ պաշտօնի համար, որովհետև ինքը իբրեւ սիրելի անձն, persona grata էր Պետերբուրգում և աւելի լաւ կարող էր պատրաստել ռուսական կայսրի տեսութիւնը աւստրիական կայսրի հետ, որը ըստ պատում էին, և որը մինչև օրս ինչ և ինչ պատճառներով տեղի չ'ունեցաւ: Այսպէս կարելի է աւելի

որ եւրօպական խաղաղութիւնը մինչև վերջերս անվերջ մնաց, և դրան չէր կարող խանգարել ոչ հերթափոխիցների տրտուծը, ոչ կրիզիսների խռովութիւնը հարստացին Գալմացիայում ոչ էլ իրլանդիայում խռովական խռովութիւնը, որ դարաւոր ժամանակից կրկնուած է և ունի «անտեսական» բնաւորութիւն, թէպէտեւ իրականացի հայրենասէրները վերջերս մեծ ջանքով էին նրան քաղաքական գոյն տալու, մինչև անգամ ձգտում են քաղաքականապէս իրանդիան բաժանելու Անգլիայից:

Տարին թէպէտեւ քաղաքական աշխարհը խաղաղ դրութեան մէջ է թողնում և հեռանում, թէպէտեւ այդ բոլոր ժամանակը շատ խոստեցաւ դաշնակցութիւններից, բայց բացի գերմանիայի և Աւստրիայի միմեանց մէջ ունեցած յարաբերութիւնից, որը մօտիկ դաշնակցութեան վերայ է հիմնած, միւս եւրօպական տէրութիւնների միմեանց հետ ունեցած յարաբերութիւնները անորոշ են: Ամեն մի եւրօպական տէրութիւն գրեթէ ամբողջապէս դադարած է իւր ներքին գործերով և իւրաքանչիւրը պատրաստուած է առաջիկայ տարւոյ մէջ իւր ներքին գործերը աւելի կանոնաւորելու նոր վերանորոգութիւններ, յարմարաւոր օրինաւոր մտցնելով:

Այսպէս Գերմանիայում ներքին քաղաքականութեան մէջ ծագած ճգնաժամի պատճառով պարամէնտը և կառավարութիւնը միմեանց հետ խռոված են: Կուսակցական ոգին այն աստիճանի յուզուել է, որ արտաքին կարգի զիպրաւանքներ են ըստ պատում: Մէկ կողմից կառավարութիւնը պարամէնական արձակուրդներից օգուտ քաղելով որոնում է միջոցներ ներքին ճգնաժամը խաղաղ և իրեն համար աւելի յաջող կերպով լուծելու: Միւս կողմից ազատամիտ կառավարութիւնները աշխատում են միանալ, որ աւելի արդիւնաւոր կերպով կարողանան ընդգիծմանը կառավարութեան ներքին

քաղաքականութեանը, որը իրենց հայեցակէտից հակառակ է ազատամիտ սկզբունքներին և ժողովրդի կառավարական շահերին:

Պրանսիայում Գամբետտան կառավարութեան ղեկը ձեռքին և իբրեւ մեծ հեղինակութիւն ունեցող պետական անձն, նրա անունը հետ այնպիսի մեծ յոյսեր են կապուած և այնքան մեծ փութութիւններ են սպասում նրանից կառավարութեան սխալման մէջ թէ՛ նրա կողմնակիցները և թէ՛ նրա հակառակորդները, որ Գամբետտայի համար շատ դժուար պէտք լինի առաջիկայ տարւոյ պարամէնտի նիստերին իւր առաջարկած նախագիծերով, և կառավարութեան նոր մշտական պրօգրամայով զոհանքով ամենին: Այս վերջին երկու ամսուայ ընթացքում Գամբետտայի կառավարութիւնը ոչնչով իւր զանգուշակութիւնը չը ցոյց տուեց, ընդհակառակն մի քանի բաներում դժգոհութիւն յարուցեց նոյն իսկ իւր բարեկամներին մէջ իւր գէպի և Ռուստանի դատաւորութեամբ, որը վերաբերում էր Գամբետտայի քաղաքականութեանը Թուրքիայում մի նշանաւոր հարուած տրուեցաւ Գամբետտայի ժողովրդականութեան: Այս ամեն ի նկատի առնելով եկող տարի պարամէնտի առաջ Գամբետտայի պաշտօնէութեան գործը աւելի մեծ դժուարութիւնների պիտի հանդիպէ, քան Բիզմարկի կառավարութիւնը գերմանական ու յիստագի առաջ:

Անգլիական կառավարութիւնը նոյնպէս պատրաստուած է եկող տարւոյ պարամէնտական նիստերում նոր նախագիծերով ազատամիտ կառավարութեան թուլացած ոգին կրկին ոտքի կանգնեցնելու, որին շատ հարուածեցին իրանդական խռովութիւնները, չնայելով ազատամիտ պաշտօնէութեան ձեռքով իրանդիայում մտցրած հոգիային օրէնքներին:

Բացի Եւրօպայի միւս երկրորդական, երրորդական տէրութիւններից

որոնց կառավարութիւնները իրենց երկրի բարօրութեան համար նոր և յարմարաւոր նախագիծեր են պատրաստում, Աւստրիան իբրեւ մեծ պետութիւն իւր ներքին քաղաքականութեան մէջ հանդիպում է այն ամեն դժուարութիւնների, որոնք ծնվում են մի պետութեան մէջ, որտեղ զանազան ազգեր տարբեր ցեղեր բնակուելով իւրաքանչիւրը ձգտում է իւր ազգային ինքնօրոյն կեանքին:

Ինչ վերաբերում խաղաղութեանը, որտեղ թագաւորութեանը, որը թագաւոր և թէ՛ կառավարութիւնը ներքին քաղաքականութեան մէջ աշխատում են պարամէնտի օգնութեամբ մտցնել երկրում այն ամեն օրինաւորութիւններ, որոնք կարող էին ծառայել պետութեան յաջող յառաջադիմութեան և որոնք ներքին չուած են երկրի արդարացի պահանջներով և ազատամիտ սկզբունքներով, բայց այդ երկուստեք թագաւորութիւնը իւր ներքին քաղաքականութեան մէջ հանդիպում է մի այնպիսի ներքին խնդրի, որը իւր բնաւորութեամբ ստանում է և ունի ոչ թէ արտաքին, այլ և ընդհանուր եւրօպական նշանակութիւն: 1870-ին երբ գերմանացիները Ֆրանսիական զօրքերը ջարդեցին, իստական կարողացաւ իւր պապից այն միակ քաղաքը, չուած, որը իւր ձեռքին մնացել էր: Այսպիսով պապը զրկուեցաւ երկրի տէր, ուրեմն և աշխարհային թագաւոր լինելուց: Վիկտոր-Էմանուէլի կառավարութիւնը ազատամիտ ոգով ներշնչուած և կաթոլիկ աշխարհի սիրտը շահելու համար չը ռոմում թողեց Վատիկանի կողմէ մասը պապին, որտեղ նա իբրեւ ազատ իշխան կարող էր ապրել և գործել և մի օրինաւորութիւն ապահովացրեց պապի կեցութիւնը և ուրոշեց խաղաղ յարաբերութիւնը պապի հետ: Այդ օրինաւորութիւնը վում է «երաշխաւորութեան օրէնքներ»: Այն ժամանակից յետոյ պապը չուում իրեն գերի էր համարում

նախկինութեան առջև և Գուռը պիտի ջանայ իւր այս վրէժը լուծել ամեն անգամ, որ առիթը ներկայանայ: Բայց յոյժ պէտք չէ սրտմտին իրենց արդի կացութիւնն ի Թուրքիա, մասնաւորապէս իրենց վիճակից ունեն նոյնքան բազմաթիւ հայոց ազգը որ իսլամի ոչ անկախ Հայաստանում, ոչ ինքնուրոյն ազգութիւն մը և ոչ ալ Ալեքսի նման մայրաքաղաք մը, այլ ունի միակ միջիջրային թղթի վրայ սրբանորոգմունքային և քննադատեալ, պաշտպանեալ, փաստաբանեալ և կամ պարտաւեալ ի քաղաքագիտաց և ի մամուլ:

Պատրիարքական հրաժարականը իւր անփոփոխ վիճակին մէջ կը շարունակէ մնալ, զորոյց կայ թէ այսօր կամ վաղը ազգային դիւանագ առնանապետները այս խնդրոյն վերջնական քննութեամբը պիտի դադրին, բայց պատրիարքական ընտրելաց կամ նոյն իսկ ընտրելոյ մը դժբախտութեամբ ամեն լրջամտով անձիքը այժմէն մտածեցնել սկսած է, իրավիճակն Մատթէոս Եպիսկոպոսի վերջերս Ազրի-անուպոյտ վիճակէն առաջնորդ ընտրուելը և օրին կարծեցեալ խոնարհութեան և ջերմատուութեան պատճառաւ քաղաքաւարաբար չ'ընդունելը, յիշաւ

կամ յանդիմանի ոմանց կատարած խռովութիւնը, պատրիարքական ընտրելի և յաջորդ նշանակուելու համար, ի վաղուց անտի իւր ունեցած դիտաւորութիւնը: Իրավիճակն անուշը չը դիտելով թէ որ աստիճանի յաջողութիւն կը գտնէ թէ ազգ. ժողովուրդ և թէ ընդ. ազգին կողմէն, թերեւս դժուարաւ իսկ նոյն ինչը կառավարութեան կողմէն, որ երբեմն նորա պատրիարքական տեղապահութեան ժամանակ գործած լինիտ ընդունելով զգուշութիւն յայտնած էր: Վստահութեան արժանի ազգիւրէ իմացած եմք ի՞նչ տուլ թանը Ս. Պատրիարք Հօր հրաժարականը լսելով, ուզեց է կոչել զինքը և խաղաղական պատճառներու հետ կապակցութիւն ունենալու համար, բայց Սայիտ-փաշա յաջողութիւն չ'ունեցաւ զիտաւորութիւնը բարեփոխել, առեկցութեան գործը իւր անձին վրայ առնելով թերեւս չ'ախորժելով որ հայոց Պատրիարքը ըստ կամ ամենայն ազատութեամբ խաղի թագաւորին առջև և օգիտէ քանի մը որ վերջը այդ եկադրեցական պայտօնը ուրիշ ձեռքերու մէջ անցնի և ճիշդ այն պահուն, երբ Սայիտի ղեկը գործութիւնը գրեթէ ընդհանուր կ'ընդունէ:

Թէ մասնական և թէ քրիստոնէայ ազգաց մէջ, Սայիտ-փաշա վերջերս իւր ունեցած մտեցնական մէկ տեսակցութեան մէջ, հայոց Պատրիարքին հրաժարականին վրայ խոսելով և նորա յաջողութիւնը շնորհութեանը վրայ կարծիք յայտնելով: Պատրիարք է, թէ սեւ աւուրէն «չառ» ընտրելի չ'եմ տեսնել: Հայ եպիսկոպոսը ազգային մէջ, սակայն ով որ ալ լինի ընտրելի, պէտք է որ նորիս «սէն» տարբեր մէկը լինի և քաղաքագիտաբար խօսել գիտնայ, որպէսզի իւր ժողովրդեան քաղաքականութեան ոչ ըստ «այն» ի նկատի առնուին կայսրական և կառավարութեան կողմէն: Այսպիսի դատարկ պատգամներ, որոնք նմանները շատ իսկ լատեւ եւր Սայիտի նախորդաց բերնին, կը յուսաւոր, որ ազգեցութիւն չ'ունենար ոչ ազգին, ոչ ազգային մամուլն և ոչ ալ ազգային երեսփոխանական ժողովին վրայ և ինչ որքան կը փախազին հայրենաց բարեկարգութեանը, բարեկարգութեան հեղինակն պէտք չէ բաժնուին որքան ալ ազգ հեղինակը ինքը իրաւացի պատճառներ ունենայ բաժնուելու ազգին: Այն ատեն այս համազգային բողոքաւոր ձայնն առջև Գուռը հաւանութիւն պիտի պարտաւորի

տարբեր ընթացք մը բռնել, զի արդէն իւր թուրք լրագրողներն ոմանք սկսած են առիթ լուր Թուրքիոյ ամենէն բարեկամ ճանաչուած պետութեան նոյն իսկ լրագրողները և իւր մեծ քաղաքագիտին կամքին այն է, որ բարեկարգութեանը որքան ալ աննշան լինի սկզբան պէտք է քալ առ քալ գործադրուին Պէտլինի դաշնագրին համաձայն: Վերջերս մէջ «Պատրիարքան հրաժարականը վրայ վերջերս գրուած յոդուածի մը մէջ յորում «Ներսէս» և «Նայ» հրատարակեց և կան ուղեւորութեան մը դուռ կը բացէ: «Նայ» և «Ներսէս» ի ձեռքին եւրօպական օրագրողները և արեւելիները խաղաղութեան լուր արդէն համար գիտութիւն և ոչ թէ միւր արդէն արեւելեալ նաւը՝ նորանոր փոփոխութիւններու և ծաւալման ճամբաներէն առաջնորդելով բողոքովին խորտակման վիճակի հասցնել:

Այս ըսելով չ'եմք ուզեր անգիտանալ այն ծառայութիւնները զորս ցարդ մատուցեց նոյն օրագիրը ազգային դատին համար, ծառայութիւնը զորս նոյնպէս պիտի մատուցանէր առաւել կամ նուազ կարեւորութիւն ունեցող թերթ մը փոխադարձ ստանալով առաւել կամ նուազ դրամական վարձատրութիւն մը, բայց որովհետեւ այդ խնդիրը այժմ «Մեղուի» և «Մշակի», Թիֆլիզի և Կ. Պոլսոյ մէջ և նոյն իսկ «Մատիս» մէջ վիճաբանութեան նիւթ եղած է, մեք ալ

մանք ազգիցին կրեք չարախ վերջը «Ժողովուրդ» մէջ տպուած յօդուածին այն խօսքերը, որը ճիշդ նոյն ազգաւարքը թերեւս բարեկարգ քաջաբերելու նպատակ ունէին, երբ մենք իրաւունք ունէինք յուսաւոր լուր Եւրօպայի կեդրոնին մէջ հայոց դատը պաշտպանելու սահմանաւոր թերթը, որ քաղաքագիտութեան և գործնականութեան առաջնորդ շատ հեռու չը գտնուէր, պիտի պիտանար աւելի հասուն և աւելի օգտաւետ քաղաքական ներշնչել և ոչ թէ միւր արդէն արեւելեալ նաւը՝ նորանոր փոփոխութիւններու և ծաւալման ճամբաներէն առաջնորդելով բողոքովին խորտակման վիճակի հասցնել:

